

17. Dinleme türlerinin adlandırma ve sınıflama bakımından eleştirisi¹**Ahmet BENZER²****Şeyma ARSLAN³**

APA: Benzer, A. & Arslan, Ş. (2022). Dinleme türlerinin adlandırma ve sınıflama bakımından eleştirisi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (28), 254-267. DOI: 10.29000/rumelide.1132852.

Öz

Dinleme becerisini geliştirmek için dinleme amacı ve nedenine bağlı olarak bilinmesi gereken dinleme türleri vardır. Öğrencilerin dinleme türlerini bilerek amacına uygun dinlemesi eleştirel ve yaratıcı düşünme becerileri için ön şarttır. Dinleme türlerinin alan yazındaki durumuna bakıldığında birbirinden farklı tür ve sınıflamalarla karşılaşmıştır. Bu doğrultuda çalışmada akademik kaynaklardaki dinleme/izleme becerisinin farklı tür, adlandırma ve sınıflamaları karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Çalışmanın problem cümlesini “Alanyazında dinleme/izleme becerisinin tür, adlandırma ve sınıflama farklılıkları var mıdır?” sorusu oluşturmaktadır. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi kullanılmış olup araştırmadaki veriler analiz edilirken içerik analizi tekniklerinden kategorisel analiz kullanılmıştır. Çalışma kapsamında incelenen kaynaklarda 93 farklı dinleme türüne rastlanmış, 53 (%57) dinleme türünün yalnızca tek kaynaktan geçtiği; geri kalan 40 (%43) dinleme türünün ise en az iki kaynaktan kullanıldığı tespit edilmiştir. Araştırmada 21 farklı dinleme türünün toplamında 81 farklı adlandırmaya sahip olduğu (eleştirel dinleme, sorgulayıcı dinleme, kritik dinleme gibi) saptanmıştır. Çalışma sonucunda aynı içeriğe sahip dinleme türleri birleştirilmiş, başlangıçta 93 olan tür sayısı 33’e düşürülmüştür. İncelenen kaynaklarda sadece bir kez geçen dinleme türleri de elendiğinde bu sayı 25’e düşmektedir. Çalışma kapsamında akademik kaynaklarda en çok yer alan ve en fazla farklı adlandırma ile anılan dinleme türünün eleştirel dinleme olduğu tespit edilmiştir. Aynı içerikte olmasına rağmen farklı adlandırmaları olan dinleme türleri alanyazında tartışmalara neden olmuştur. Bu nedenle dinleme izleme becerisini ele alan çalışmalarda tür, adlandırma ve sınıflama konularında görüş birliği sağlanmalıdır.

Anahtar kelimeler: Dinleme, dinleme türleri, dinleme eğitimi

A review of listening types with respect to denomination and classification**Abstract**

In order to develop listening skill, there are certain listening types that one should be aware of while listening with respect to target and objective. Awareness on the types of listening is a prerequisite for developing students' critical and creative thinking since students listen in accordance with a preset objective. A review of literature review on the status of listening types demonstrates that there exist a myriad of types and classifications within the domain of listening. In accordance with that

¹ Çalışma Marmara Üniversitesi'nde Doç. Dr. Ahmet BENZER tarafından yürütülmüş olan “Dinleme/İzleme Türlerinin Terim ve Tasnif Bakımından Karşılaştırmalı İncelemesi” isimli yüksek lisans tezinin bir bölümüdür.

² Doç, Dr., Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Türkçe Eğitimi ABD (İstanbul, Türkiye), ahmetbenzer@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-3579-3699 [Araştırma makalesi, Makale kayıt tarihi: 13.05.2022-kabul tarihi: 20.06.2022; DOI: 10.29000/rumelide.1132852]

³ Öğr. Gör., Mersin Üniversitesi, Erdemli Meslek Yüksekokulu (Mersin, Türkiye) seymaarslan@mersin.edu.tr, ORCID ID: 0000-0003-1444-0819

detection; different types, denominations and classifications of listening/watching skill in various resources have been comparatively analyzed. Problem statement of the research is thus; "In relevant literature are there any differences in type, denomination and classification of listening/watching skill?". In this research document analysis which is one of the qualitative research methods has been employed. In the analysis of research data, categorical analysis which is one of the content analysis techniques has been harnessed. In the resources analyzed within the context of this research, 93 types of listening modes were detected. 57% of the types were detected to be used in a single resource while remaining 43% were detected to be used in at least two resources; it was hence identified that 21 different listening types were examined in 81 different modes. At the end of this study, listening types with the same context were combined, 93 types recorded at the beginning were then reduced to 33. This number decreased to 25 after eliminating the listening types which were mentioned only once in examined resources. Within the scope of this research it has been determined that critical listening was the most widely-referenced type of listening and also the type which was denominated with the highest number of different names in academic resources.

Keywords: Listening, types of listening, listening training

Giriş

Dinleme; işitmeden farklı, gelen bir mesajı anlamaktan ise daha fazlasıdır. Bir beceri olarak dinleme, günlük hayatta en fazla kullanılan ve tercih edilen beceridir. Dinleme becerisi insanın zihinsel ve fiziksel gelişimiyle doğru orantılı ilerlemektedir (Özbay, 2010: 69). Nas (1999: 36) günlük hayatta uyku dışında geçen zamanın %75'inin iletişimle, bunun da %45'inin dinleme ile geçtiğini savunurken Sever (2011: 11) ise bireyin diğer insanlarla birlikte olduğu sürenin %42'sini dinlemeye ayırdığını söylemektedir. Ülkemizde olduğu gibi yurt dışında yapılan çalışmalarda da benzer sonuçlar elde edilmiştir. Peterson ve Karschnik (2011: 20) ABD'de bir iç yerinde çalışan insanlarla yapılan araştırmada bir kişinin iletişim için harcadığı zamanın %55'ini dinlemeye, %23'ünü konuşmaya, %10'unu okumaya ve %9'dan daha az bir kısmını da yazmaya ayırdığını aktarmaktadır. Robertson (2004: 63) alışmasında ilkokul öğrencilerinin zamanının %57'sinin, yüksekokul öğrencilerinin ise zamanının %53'ünün dinlemeyle geçtiğini ifade etmektedir. Bu anlamda dinleme becerisi diğer dil becerileri içinde ilk olarak kullanılmaya başlanan (Canbulat, elenk ve Kutluca Canbulat, 2004; Imhof, 2008: 1; Onan, 2019: 79) ve günlük iletişimde en çok kullanılan temel dil becerisidir (Göçer, 2007: 3; şahin, 2013: 68; Akyol, 2014: 1; Kardaş ve Harre, 2015: 266). Bu yönüyle diğer dil becerilerinin de temelini oluşturmaktadır.

2006 Türkçe Dersi Öğretim Programında dinleme becerisi, dinleyip izlediklerini ve okuduklarını anlayan; düşünce, duygu ve hayallerini anlatan; eleştiren ve yaratıcı düşünebilen, sorumluluk üstlenerek girişimci, çevresiyle uyumlu, olay, durum ve bilgileri birikimlerinden hareketle araştırma, sorgulama, eleştirme ve yorumlamayı alışkanlık hâline getirmiş, estetik zevk kazanarak aynı zamanda da millî değerlere duyarlı bireyler yetiştirilmesi amaçlanmıştır (MEB, 2006: 4-5). Programla birlikte dinleme/izleme becerisinin geliştirilmesiyle; öğrencilerden dinlediklerini/izlediklerini sıralama, sınıflama, sorgulama, ilişkilendirme, eleştirme ve bunlarla ilgili çıkarımlarda bulunma gibi üst bilişsel becerileri geekleştirmesi beklenmiştir.

Dinleme becerilerinin gelişimi uygun şartlar yaratıldığında mümkündür çünkü dinleyicinin dinlemesi gereken hız üzerinde hiçbir kontrolü yoktur. Bunun için de dinleme türlerinin farkında olmak gerekmektedir (Wolf, 1973: 7-8). Dinleme türleri dinleme sürecinin gelişigüzel bir şekilde akıp gitmesinin önüne geçer ve dinleme sürecini somut hâle getirir (Benzer, 2019: 172). Dinleme türleri

dinleyiciyi dinleme sürecinde aktif tutacak ve dinlemenin amacına ulaşmasını sağlayacak stratejilerdir (Benzer, 2020: v). Dinleyicinin dinleme sırasında etkin olabilmesi için dinleme türlerinin öğrencilere aktarılması ve öğrencilerin ilgi ve dikkatlerinin dinlemeye çekilmesi gerekmektedir. Dinleme türlerinin uygulanabilirliğini artırmak için dinleme türlerinin adlandırılmasında standarda ulaşılması gerekmektedir (Gündüz ve Demir, 2020: 1713). Dinleme türleri konusunda pek çok kaynakta farklı sınıflamalar yer almaktadır.

Tidyman ve Butterfield (1959'den akt. Doğan, 2007: 35) çalışmalarında 7 dinleme türünü belirtmiştir:

1. Basit dinleme: Telefon konuşmaları ya da arkadaşlarla konuşmalar sırasındaki dinleme.
2. Ayırt edici dinleme: Trafikteki sesleri, hayvan seslerini ayırt etmek ya da bir şeyi vurgularken öğretmenin sesinde meydana gelen değişimleri fark etmek için dinleme.
3. Rahatlama için dinleme: Şiir, hikâye, çeşitli ses kayıtları dinleme.
4. Bilgi için dinleme: Anonslar, düşünceleri listelemek için dinleme.
5. Fikirleri düzenleme için dinleme: Farklı kaynaklardan bilgileri düzenleme. Bulgular üzerinde tartışma ve bunları özetlemek için dinleme.
6. Eleştirel dinleme: Bir tartışmada, toplantıda konuşmacının amacını analiz etmek; önyargıları, duyguları, propaganda vb. fark etmek için dinleme.
7. Yaratıcı dinleme: Hoşlanılan müzik, drama vb. dinleme ve düşüncelerini, hislerini kendi kelimeleriyle ifade etmek için dinleme.

Özbay (2005) çalışmasında 9 dinleme türünü açıklamıştır:

1. Gönüllü veya gönülsüz dinleme: Herhangi bir dış baskı altında dinleme, amacına ulaşmayacağı gibi bireyin kendi arzusuyla dinlemesi dinleme sürecinin etkililiğini artıracaktır.
2. Motivasyona dayalı dinleme: Bireyin dinleme öncesi, dinleme süreci ve dinleme sonrası karşılaştığı engellerle baş edebilme potansiyelini içerir.
3. Sempatî veya antipatî ile dinleme: Dinleyicinin, konu veya iletiyi gönderen kişiye yönelik olumlu ya da olumsuz tavırlarının olması dinleme becerisini etkileyecektir.
4. Seçmeli dinleme: Dinleyenin, konuşmacının konuşmasında sadece kendi ilgilendiği kısmı dinlemesini içerir. Bu tür dinlemeler konuşmanın temasını kavramak için de kullanılabilir.
5. Yüzeysel dinleme: Dinleyenin kelime hazinesinin az olması, konuşmacının kullandığı kelimelerin anlamlarını bilmemesi durumunda dinliyormuş gibi yapmadır.
6. Etkin dinleme: Dinleyenin empati yaparak iletişimde geri bildirim vererek bazen konuşmacının sözlerinden ne anladığını kendi kelimeleriyle ifade ederek dinlediği bir dinleme türüdür.

7. Katılımlı dinleme: Dinleyicinin özellikle günlük yaşamda çeşitli problemlerin çözümünde kullanabileceği ve iletişimde yüz yüze olmayı gerektiren ve dinlenenin anlaşıldığı mesajının geri bildirim olarak verilidi dinleme türüdür.

8. Eleştirel dinleme: Dinlenenlerin doğruluğunun kontrol edildiği, iletinin etkin bir şekilde alınıp verildiği, algılama, kavrama gibi zihinsel süreçlerin işletildiği olumlu bir dinleme türüdür. Eleştirel bir dinleyen, dikkatli bir şekilde konuşmaları dinleyip, objektif olarak değerlendirebilen, konuşmacıya görsel davranışlarıyla yardımcı olan kişilerdir.

9. Pasif dinleme: Dinleyenin, mesajı anlamaya çalışmadan, herhangi bir tepki vermeden dinleme durumudur. Konuşan aktif, dinleyici pasiftir. İletişim sürecinde dönütün olmadığı bir iletişim şeklidir.

Belirtilen kaynaklar dışında Kantemir (1997: 18) çalışmasında dinleme türlerini gönüllü-gönülsüz dinleme, rastgele-maksatlı dinleme, disiplin-değişikliğe dayanan dinleme, eleştirici-eleştirici olmayan dinleme, sempati-antipati ile dinleme; Güneş (2007: 92) metni takip ederek dinleme, sorgulayıcı dinleme yaratıcı dinleme, pasif dinleme, katılımlı dinleme ve not olarak dinleme olarak vermiştir. Yine Umagan (2007: 152) ve Cüceloğlu (2009: 168) dinleme türlerini etkili ve etkisiz dinleme olmak üzere iki ana başlıkta vermiş; Maden ve Durukan (2011) pasif, aktif, katılımcı ve tarafsız dinleme; Akyol (2014) ise aktif, stratejik, diyalog-sunuya dayalı, amaçlı, bilgi edinmeye dayalı, yorumlayıcı, eleştirel ve estetik dinleme olarak gruplandırmıştır.

Dinleme türleri 2006 TDÖP kapsamında öğrencilere kazandırılması gereken dinleme/izleme kazanımlarında da belirtilmiştir. Programda her dinleme/izleme etkinliğinin belirli bir yöntem ve tekniğe göre yapılması ve her etkinlikte farklı bir yöntemin kullanılması gerektiği belirtilmiş, dinleme türleri; katılımlı dinleme, katılımsız dinleme, not olarak dinleme, kendini konuşanın yerine koyarak dinleme (empati kurma), yaratıcı dinleme, seçici dinleme ve eleştirel dinleme olarak sıralanmıştır. 2015 TDÖP'te özellikle dinleme türleri belirtilmeyip sınıf düzeyine uygun olarak yöntem, teknik ve stratejilerin kullanılabilmesi belirtilmiştir. 2017, 2018 ve 2019 TDÖP'te ise dinleme türleri dinleme stratejileri adını almış, her bir sınıf düzeyi için farklı dinleme stratejileri belirtilmiştir.

5. sınıf	6. sınıf	7. sınıf	8. sınıf
Not olarak	Katılımlı	Empati kurarak	Seçici
Katılımlı	Katılımsız	Katılımlı	Yaratıcı
Grup hâlinde dinleme	Grup hâlinde	Katılımsız	Eleştirel
	Not olarak dinleme	Not olarak dinleme	Empati kurarak
			Not olarak dinleme

Bu doğrultuda çalışmada öncelikle adlandırma farklılıklarının saptanması ve tek başlık altında toplanması amaçlanmıştır. Dinleme türleri içerik olarak incelenmiş, aynı içeriğe sahip dinleme türleri birleştirilmiştir. Çalışmanın problem cümlesini "Alanyazında dinleme/izleme becerisi türlerinin adlandırma ve sınıflama farklılıkları var mıdır?" sorusu oluşturmaktadır. Araştırmanın alt problemleri ise řu şekildedir:

1. Akademik kaynaklarda dinleme/izleme türleri nasıl sınıflandırılmıştır?
2. TDÖP'te ve akademik kaynaklardaki dinleme/izleme türlerinin ortak ve farklı adlandırmaları nelerdir?
3. Akademik kaynaklarda yer verilen dinleme türlerinin kullanım sıklıkları nelerdir?

1. Yöntem

Bu bölümde araştırmanın deseni, verilerin toplanması ve verilerin analizi yer almaktadır.

1.1. Araştırma deseni

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi kullanılmıştır. Doküman incelemesi araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 190). Alan yazında dinleme becerisine yer veren çalışmaların değerlendirilmesinde içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizi belli bir materyalin dikkatlice, ayrıntılı ve sistematik olarak incelenmesi ve yorumlanmasıdır (Lune ve Berg 2015: 380). İçerik analizinde temel amaç toplanan verileri açıklayabilecek ilişki ve kavramlara ulaşmak iken elde edilen nitel araştırma verileri; verilerin kodlanması, temaların bulunması, kodların ve temaların düzenlenmesi ve bulguların tanımlanması ve yorumlanması şeklindeki dört aşamada analiz edilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 242-243). Bu bağlamda çalışma kapsamında toplanan verilerin çözümlenmesinde içerik analizi kullanılmıştır.

1.2. Verilerin analizi

Araştırmadaki veriler analiz edilirken içerik analizi tekniklerinden kategorisel analiz kullanılmıştır. Kategorisel analiz belli bir mesajın birimlere bölünmesini ve ardından bu birimlerin belli özelliklere uygun olarak sınıflamalar altında gruplandırılmasını ifade eder. Sınıflandırmada başkaları tarafından daha önceden geliştirilmiş olanlar kullanılabileceği gibi homojenlik, ayırt edicilik, objektif olma, bütünsel olma, amaca uygunluk ve anlamlılık özelliklerini taşıyan tüm sınıflamalar da çalışmada kullanılabilir (Bilgin, 2014: 19). Çalışma kapsamında ilk olarak akademik kaynaklardan dinleme türleri toplanmış, bu türler birbirleri ile karşılaştırılmıştır. Ardından bu sınıflamalar kendi içlerinde gruplandırılmış, birden fazla kullanılan türler teke düşürülmüş, aynı içeriğe sahip türler ortak isim altında birleştirilmiş ve kaynaklarda en çok kullanılan en az kullanılan doğru bir sıralama ve sınıflamaya gidilmiştir. Araştırma verileri sınıflanırken kullanım sıklığının ve yüzdelik oranların verilmesinin nedeni nitel araştırmalardaki bulguların karşılaştırılmasını sağlamak ve kaç araştırmacının ilgili konuda hemfikir olduğunu göstermektir (Weaver-Hightower, 2021: 219).

2. Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde çalışma kapsamında incelenen akademik kaynaklarda dinleme türleri ile ilgili adlandırma ve sınıflama bulgularına yer verilecektir.

2.1. Dinleme türlerinin sınıflaması ile ilgili bulgular

Çalışmanın bu bölümünde akademik kaynaklardaki dinleme türleri incelenmiş, ulaşılabilen 39 kaynakta, 93 farklı dinleme türüne rastlanılmıştır.

Tablo 1. Dinleme türleri ve kullanım sıklıkları

	Dinleme Türü	f	%
1	Eleştirel (Tenkidi) Dinleme	21	%54
2	Empatik Dinleme	9	%23
3	Pasif Dinleme	8	%20
4	Seçerek Dinleme	8	%20
5	Yaratıcı Dinleme	8	%20
6	Estetik Dinleme	8	%20
7	Ayrırt Edici Dinleme	7	%18
8	Katılımlı Dinleme	7	%18
9	Aktif Dinleme	6	%15
10	Etkileşimli Dinleme	5	%13
11	Etkileşimsiz Dinleme	5	%13
12	Etkin Dinleme	5	%13
13	Seçici Dinleme	5	%13
14	Görünüşte Dinleme	4	%10
15	Not Alarak Dinleme	4	%10
16	Stratejik Dinleme	4	%10
17	Terapötik Dinleme	4	%10
18	Yüzeysel Dinleme	4	%10
19	Dikkatli Dinleme	3	%8
20	Doğru Dinleme	3	%8
21	Edilgin Dinleme	3	%8
22	Etkili Dinleme	3	%8
23	Gönüllü veya Gönülsüz Dinleme	3	%8
24	Katılımsız Dinleme	3	%8
25	Sempatik veya Antipatik ile Dinleme	3	%8
26	Amaçlı Dinleme	2	%5
27	Ayırıştırıcı Dinleme	2	%5
28	Bilgi Edinmek İçin Dinleme	2	%5
29	Bilgi Edinmeye Dayalı Dinleme	2	%5
30	Bilgi İçin Dinleme	2	%5
31	Diyalog ve Sunuya Bağlı Dinleme	2	%5
32	Duygusal Dinleme	2	%5
33	İletişimsel Dinleme	2	%5
34	İlişkisel Dinleme	2	%5
35	Katılımcı Dinleme	2	%5
36	Kritik (Eleştirel) Dinleme	2	%5
37	Motivasyona Dayalı Dinleme	2	%5
38	Seçmeli Dinleme	2	%5

39	Sorgulayıcı Dinleme	2	%5
40	Transfer Edici Dinleme	2	%5
41	Anlamadan Dinleme	1	%2
42	Anlamlandırıcı Dinleme	1	%2
43	Antipatik Dinleme	1	%2
44	Ayrırcı Dinleme	1	%2
45	Basit Dinleme	1	%2
46	Bilgi ya da Esin Edinmek İçin Dinleme	1	%2
47	Bilgilendirici (Öğretici) Dinleme	1	%2
48	Bilgileri Düzenleme İçin Dinleme	1	%2
49	Bir Temsili, Söz Korosunu Dinleme	1	%2
50	Çözümleyici Dinleme	1	%2
51	Derinlemesine Dinleme	1	%2
52	Dikkatle Dinleme	1	%2
53	Disiplin veya Değişikliğe Dayalı Dinleme	1	%2
54	Duyguya Saplanarak Dinleme	1	%2
55	Eğlenmek veya Yorgunluklarımızı Gidermek İçin Dinleme	1	%2
56	Eleştirici Dinleme	1	%2
57	Eleştirici veya Eleştirici Olmayan Dinleme	1	%2
58	Eleştirmeye Dayalı Dinleme	1	%2
59	Etkin/Aktif Dinleme	1	%2
60	Fikirleri Düzenleme İçin Dinleme	1	%2
61	Grup Halinde Dinleme	1	%2
62	Gönüllü Dinleme	1	%2
63	Gönülsüz Dinleme	1	%2
64	Haz Almak İçin Dinleme	1	%2
65	Haz Almaya (Estetik) Dayalı Dinleme	1	%2
66	Hoş vakit Geçirmek İçin Dinleme	1	%2
67	İçerik Odaklı Dinleme	1	%2
68	İnsan Odaklı Dinleme	1	%2
69	Kalıplaşmış Dinleme	1	%2
70	Kapsamlı Dinleme	1	%5
71	Karşılıklı Konuşmaları İzleyebilme Dinleme	1	%2
72	Kendini Konuşanın Yerine Koyarak Dinleme (Empati Kurma)	1	%2
73	Konuşulanları Dinleme	1	%2
74	Metni takip ederek Dinleme	1	%2
75	Olay Odaklı Dinleme	1	%2
76	Olumlu Dinleme	1	%2
77	Olumsuz Dinleme	1	%2
78	Rahatlama için Dinleme	1	%2

79	Rastgele veya Maksatlı Dinleme	1	%2
80	Savunucu Dinleme	1	%2
81	Seçici/Seçerek Dinleme	1	%2
82	Sesli Okuma Sırasında Dinleme	1	%2
83	Söylenenleri Eleştirel Ölçüde Değerlendirmek için Dinleme	1	%2
84	Takdirkâr Dinleme	1	%2
85	Takip Edici Dinleme	1	%2
86	Tarafsız Dinleme	1	%2
87	Tuzak Kurucu Dinleme	1	%2
88	Yalın (Basit) Dinleme	1	%2
89	Yargısız ve Eleştirel Dinleme	1	%2
90	Yarı Dinleme	1	%2
91	Yetersiz Dinleme	1	%2
92	Yorumlayıcı Dinleme	1	%2
93	Zaman Odaklı Dinleme	1	%2

Tablo 1'e göre incelenen 39 kaynaktan 21'inde eleştirel dinlemeye, 9'unda empatik dinlemeye, 8'inde pasif dinleme, seçerek dinleme, yaratıcı dinleme ve estetik dinlemeye 7'sinde ayırt edici dinleme ve katılımlı dinlemeye yer verilirken 6'sında ise aktif dinlemeye yer verilmiştir. Kaynaklarda en çok (%54) eleştirel dinleme yer almaktadır. 93 dinleme türünden 53 tanesi (%57) yalnızca bir kaynakta kullanılmış, 40 tanesi (%43) ise en az iki farklı kaynaktan aynı adlandırma ile ele alınmıştır.

2.2. Dinleme türlerinin adlandırılması ile ilgili bulgular

Çalışmada incelenen 93 dinleme türünden 81 tanesinin içerik olarak aynı olmasına rağmen farklı isimlerle adlandırıldığı saptanmıştır.

Tablo 2. Dinleme türlerinin ortak adlandırmaları

	Ortak Adlandırma	Türün Farklı Adlandırmaları
1	Aktif dinleme	Anlamlandırıcı dinleme, etkin dinleme, etkin/aktif dinleme
2	Amaçlı dinleme	Doğru dinleme
3	Ayırt edici dinleme	Ayrırcı dinleme, ayırtıcı dinleme, içerik odaklı dinleme
4	Basit dinleme	Yalın (basit) dinleme
5	Bilgi edinmek için dinleme	Bilgi edinmeye dayalı dinleme, bilgi için dinleme, bilgi ya da esin edinmek için dinleme, bilgilendirici (öğretici) dinleme
6	Bilgileri ve fikirleri düzenleme için dinleme	Bilgileri düzenleme için dinleme, fikirleri düzenleme için dinleme
7	Dikkatli dinleme	Dikkatle dinleme, disiplin veya değişikliğe dayalı dinleme, motivasyona dayalı dinleme, olumlu dinleme
8	Duygusal dinleme	Antipatik dinleme, sempati veya antipati ile dinleme, kalıplaşmış dinleme, duyguya saplanarak dinleme
9	Pasif dinleme	Etkileşimsiz dinleme, edilgin dinleme, konuşulanları dinleme, karşılıklı konuşmaları izleyebilme

10	Eleştirel dinleme	Eleştirici veya eleştirici olmayan dinleme, eleştirmeye dayalı dinleme, eleştirici dinleme, söylenenleri eleştirel ölçüde değerlendirmek için dinleme, kritik (eleştirel) dinleme, yargısız ve eleştirel dinleme, sorgulayıcı dinleme, çözümleyici dinleme, stratejik dinleme
11	Empatik dinleme	Kendini konuşanın yerine koyarak dinleme (empati kurma), terapatik dinleme, insan odaklı dinleme
12	Estetik dinleme	Eğlenmek veya yorgunluklarımızı gidermek için dinleme, haz almak için dinleme, haz almaya (estetik) dayalı dinleme, rahatlama için dinleme, hoş vakit geçirmek için dinleme
13	Etkili dinleme	Kapsamlı dinleme, derinlemesine dinleme
14	Gönüllü veya gönülsüz dinleme	Gönüllü dinleme, gönülsüz dinleme, rastgele veya maksatlı dinleme
15	Katılımlı dinleme	Katılımcı dinleme, etkileşimli dinleme
16	İletişimsel dinleme	İlişkisel dinleme
17	Seçerek dinleme	Seçici dinleme, seçici/seçerek dinleme, seçmeli dinleme
18	Sesli okuma sırasında dinleme	Metni takip ederek dinleme, takip edici dinleme
19	Yetersiz dinleme	Tarafsız dinleme, anlamadan dinleme
20	Katılımsız dinleme	Yorumlayıcı dinleme
21	Yüzeysel dinleme	Yarı dinleme, görünüşte dinleme

Tablo 2’de farklı adlandırmalar olsa da içeriği/açıklaması aynı olan dinleme türleri incelendiğinde 21 farklı dinleme türünün 81 farklı biçimde ele alındığı görülmektedir. Dinleme türlerinden en çok (9 farklı şekilde) eleştirel dinlemenin farklı adlarda ele alındığı görülmüştür. Eleştirel dinlemeyi 6 farklı adla ele alınan estetik dinleme takip etmektedir. Geri kalan 12 dinleme türünün 8’i (bir temsili, söz korosunu dinleme, grup hâlinde dinleme, olay odaklı dinleme, olumsuz dinleme, savunucu dinleme, takdîrkâr dinleme, tuzak kurucu dinleme, zaman odaklı dinleme) bireysel tür olması nedeniyle 4’ü (yaratıcı dinleme, not olarak dinleme, diyalog ve sunuya bağlı dinleme, transfer edici dinleme) ise en az 2 kaynakta geçmesi nedeniyle bu gruplandırmaya dahil edilmemiştir.

2.3. Benzer adlandırılmaldan arındırılmış dinleme türleri ile ilgili bulgular

Tablo 2’de yer verilen benzer isimlerden arındırılmış dinleme türlerinin akademik kaynaklardaki kullanım sıklığı (f) ve kaynaklarda yer alma oranları (%) Tablo 3’te gösterilmektedir.

Tablo 3. Benzer isimlerden arındırılmış dinleme türleri ve kullanım sıklıkları

	<i>Dinleme Türü</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
1	<i>Eleştirel dinleme</i>	34	%87
2	<i>Seçerek dinleme</i>	17	%43
3	<i>Pasif dinleme</i>	15	%38
4	<i>Aktif dinleme</i>	14	%36
5	<i>Empatik dinleme</i>	13	%33
6	<i>Estetik dinleme</i>	12	%31
7	<i>Katılımlı dinleme</i>	11	%28
8	<i>Ayrırt edici dinleme</i>	10	%26
9	<i>Duygusal dinleme</i>	9	%23

10	<i>Yüzeysel dinleme</i>	9	%23
11	<i>Dikkatli dinleme</i>	8	%20
12	<i>Bilgi edinmek için dinleme</i>	7	%18
13	<i>Yaratıcı dinleme</i>	5	%13
14	<i>Amaçlı dinleme</i>	5	%13
15	<i>Etkili dinleme</i>	5	%13
16	<i>Gönüllü veya gönülsüz dinleme</i>	4	%10
17	<i>İletişimsel dinleme</i>	4	%10
18	<i>Basit dinleme</i>	3	%8
19	<i>Not alarak dinleme</i>	3	%8
20	<i>Katılımsız dinleme</i>	3	%8
21	<i>Yetersiz dinleme</i>	3	%8
22	<i>Bilgileri ve fikirleri düzenleme için dinleme</i>	2	%5
23	<i>Diyalog ve sunuya bağlı dinleme</i>	2	%5
24	<i>Transfer edici dinleme</i>	2	%5
25	<i>Metni takip ederek dinleme</i>	2	%5
26	<i>Bir temsili, söz korosunu dinleme</i>	1	%3
27	<i>Grup halinde dinleme</i>	1	%3
28	<i>Olay odaklı dinleme</i>	1	%3
29	<i>Olumsuz dinleme</i>	1	%3
30	<i>Savunucu dinleme</i>	1	%3
31	<i>Takdirkâr dinleme</i>	1	%3
32	<i>Tuzak kurucu dinleme</i>	1	%3
33	<i>Zaman odaklı dinleme</i>	1	%3

Tablo 3'te ortak içeriklere sahip olup farklı adlarla adlandırılan dinleme türleri bir araya getirilmiş ve ortaya 33 dinleme türü çıkarılmıştır. Verilen dinleme türlerinden 8'ine yalnızca bir kaynakta rastlanırken geri kalan 25'ine ise en az iki farklı kaynakta rastlanmaktadır. Türlerin %21'i sadece bir kaynakta kullanılması nedeniyle sınıflamada yer almamaktadır.

3. Tartışma ve sonuç

Çalışma kapsamında akademik kaynaklar incelendiğinde ilk olarak dinleme türlerinin farklı başlıklarla ele alındığı görülmektedir. Kaynaklarda dinleme şekilleri (Aras, 2004; Doğan, 2012; Aksu, 2013), dinleme türleri (Özdemir, 1972; Kline, 1996; Er, 2011; Öztürk, 2017), dinleme stilleri (Maden ve Durukan, 2011); dinleme amaçları (Taşer, 2015); dinleme yöntem ve teknikleri (Aktaş ve Gündüz, 2003; MEB, 2006) ve dinleme stratejileri (MEB, 2017; 2018; 2019) biçiminde adlandırmalar vardır. Ayrıca kaynaklarda yalnızca başlık olarak verilen ve herhangi bir gruplamaya dâhil edilmemiş (Aras, 2004; Gündüz ve Şimşek, 2014) biçimlendirmelere de rastlamak mümkündür. Bu bağlamda incelenen 39 kaynakta 93 farklı dinleme türüne rastlanmıştır. Sınıflamalarda en fazla 17 farklı tür Aksu'nun (2013) çalışmasında bulunmaktadır. En az sınıflama ise ikili olarak Aras (2004), Yoncalık ve Çimen (2006), Aytan (2011) ve Kaya'nın (2015) çalışmalarında tespit edilmiştir.

Araştırma kapsamında incelenen kaynaklarda benzer tanımlara sahip olan dinleme türlerinin farklı adlandırmalarla ele alındığı görülmektedir. Örneğin; aktif dinleme, konuşanı tüm dikkatini vererek ve konuşanla göz teması kurarak dinleme, konuşmada söyleneni ve söylenmeyi yakalama amacıyla dinleme (Peterson ve Karschnik, 2011: 20) olarak tanımlanırken anlamlandırıcı dinleme de konuşmacının her söylediğinin ve beden dilinin anlamlandırmaya çalışılarak dinleme (Aksu, 2013: 21) olarak benzer biçimde tanımlanmıştır. Yine amaçlı dinleme, belli amaçlar doğrultusunda önemli noktalar üzerinde yoğunlaşarak dinleme (Akyol, 2014: 7) ve bilgiyi kaynağından almak, bilgi sahibi ile yüz yüze görüşmek için yapılan dinleme (Ungan, 2014: 143) olarak tanımlanırken doğru dinleme ise dinlenen konuyu açık ve net bir biçimde anlamak için dinleme (Göğüş, 1978: 229) şeklinde tanımlanmaktadır.

Çalışma sırasında incelenen 39 kaynaktan 21'inde yer alması nedeniyle en çok (%54) kullanılan türün eleştirel dinleme olduğu tespit edilmiştir. Eleştirel dinleme, karşımızdakinin konuşmasını, ereği, konuşmanın havası fikirleri ortaya koyuş şekli ve davranışları yönünden değerlendirerek dinlemedir (Özdemir, 1972: 157). Kullanım sıklığı bakımından kaynakların %23'ünde yer alması nedeniyle ikinci sıradaki empatik dinleme, kendini konuşmacının yerine koyup konuşmacının duygu ve düşüncelerini anlamaya çalışarak yapılan dinlemedir. Empatik dinleme söylenenlere dikkat etmeyi, bunları anlamak için çaba göstermeyi, konuya uygun sorular sormayı ve söylenenleri kesmemeyi içerir. %20 oranla üçüncü sırada yer alan pasif dinleme ise Peterson ve Karschnik (2011: 20-21) tarafından konuşmacının konuşmasını yaparken sessiz ve suskun kaldığı, kendisine iletilen mesajları duymazdan gelerek kendi iç dünyasına yöneldiği bir dinleme türü olarak tanımlanmıştır. Kaynaklarda bulunan 93 dinleme türünden 53 tanesine sadece bir kaynaktan rastlanmış, geri kalan 40'ının ise en az iki farklı kaynaktan yer aldığı görülmüştür. Buradan da anlaşılacağı üzere dinleme türlerinden %57'si yalnızca tek kaynaktan kullanılması nedeniyle bireysel sınıflandırmaya tabi iken, geri kalan %43'ü ise en az iki kaynaktan kullanılması nedeniyle ortak sınıflama içinde yer almaktadır. Çalışma kapsamında dinleme türlerinin adlandırmaları incelendiğinde 21 dinleme türünün 81 farklı biçimde ele alındığı görülmüştür.

Kaynaklardaki dinleme türleri sınıflamasında en çok yer alan ve en fazla farklı adlandırmaya sahip olan dinleme türü *eleştirel dinlemedir*. Bu durumun nedeninin eleştirel dinlemenin günlük hayatta etkin olarak kullanılabilir bir tür olması ve öğrencinin hem programla hem de akademik kaynaklarla bu beceriye eriştirilmek istenmesi olduğu düşünülmektedir. Kaynaklarda eleştirel dinleme “eleştirici veya eleştirici olmayan dinleme, eleştirmeye dayalı dinleme, eleştirici dinleme, söylenenleri eleştirel ölçüde değerlendirmek için dinleme, kritik dinleme, yargısız ve eleştirel dinleme, sorgulayıcı dinleme, çözümleyici dinleme, stratejik dinleme” gibi isimlerle de anılmaktadır. Ortak adlandırmalara girmeyen 12 dinleme türünden 8'inin yalnızca kullanıldığı çalışmaya özgü tür olduğu görülmüştür. Çalışma sonucunda akademik kaynaklarda 93 farklı dinleme türü tespit edilmiştir. Hazırlanan tablolarla benzer isimlerden arındırılan dinleme türleri ilk olarak 33'e düşürülmüştür. Bu türlerden 8 tanesi sadece tek bir kaynaktan bulunmaktadır. Geri kalan 25 türe ise en az iki farklı kaynaktan rastlanmış, bu nedenle de ortak gruplamaya dahil edilmiştir. Bu durum türlerde araştırmacıya özgü adlandırmalar yapıldığını göstermektedir. Bunun sebebinin dinleme çalışmalarına çok geç başlanması ve dinleme türlerinin yabancı kaynaklardan birebir çeviri yöntemiyle alınması olduğu söylenebilir. Ayrıca yapılan çeviriler sırasında tür, şekil, stil, yöntem ifadelerine de dikkat edilmediği görülmektedir.

Araştırma kapsamında benzer isimlerden arındırılmış dinleme türleri ve kullanım sıklıklarına yönelik yeni bir dinleme türleri sınıflaması hazırlanmıştır:

1	<i>Eleştirel dinleme</i>
2	<i>Seçerek dinleme</i>
3	<i>Pasif dinleme</i>
4	<i>Aktif dinleme</i>
5	<i>Empatik dinleme</i>
6	<i>Estetik dinleme</i>
7	<i>Katılımlı dinleme</i>
8	<i>Ayırt edici dinleme</i>
9	<i>Duygusal dinleme</i>
10	<i>Yüzeysel dinleme</i>
11	<i>Dikkatli dinleme</i>
12	<i>Bilgi edinmek için dinleme</i>
13	<i>Yaratıcı dinleme</i>
14	<i>Amaçlı dinleme</i>
15	<i>Etkili dinleme</i>
16	<i>Gönüllü veya gönülsüz dinleme</i>
17	<i>İletişimsel dinleme</i>
18	<i>Basit dinleme</i>
19	<i>Not alarak dinleme</i>
20	<i>Katılımsız dinleme</i>
21	<i>Yetersiz dinleme</i>
22	<i>Bilgileri ve fikirleri düzenleme için dinleme</i>
23	<i>Diyalog ve sunuya bağlı dinleme</i>
24	<i>Transfer edici dinleme</i>
25	<i>Metni takip ederek dinleme</i>
26	<i>Bir temsili, söz korosunu dinleme</i>
27	<i>Grup halinde dinleme</i>
28	<i>Olay odaklı dinleme</i>
29	<i>Olumsuz dinleme</i>
30	<i>Savunucu dinleme</i>
31	<i>Takdirkâr dinleme</i>
32	<i>Tuzak Kurucu dinleme</i>
33	<i>Zaman odaklı dinleme</i>

Öneriler

1. Dinleme/izleme becerisini ele alan çalışmalarda tür, adlandırma ve sınıflama bakımından görüş birliği sağlanmalıdır.

2. Dinleme/izleme türleri ortak özellikleri ele alınarak ana başlıklar altında işlenmelidir.

Adres
RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi
Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeği Sokak, No:14/8
Kadıköy - İSTANBUL / TÜRKİYE 34714
e-posta: editor@rumelide.com
tel: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616

Address
RumeliDE Journal of Language and Literature Studies
Osmanağa Mahallesi, Mürver Çiçeği Sokak, No:14/8
Kadıköy - ISTANBUL / TURKEY 34714
e-mail: editor@rumelide.com,
phone: +90 505 7958124, +90 216 773 0 616

3. Dinleme/izleme becerisinin geliştirilmesine yönelik öğretim programlarında yeterli açıklama yer almadığı için uygulamalı kaynaklar hazırlanmalıdır.

Kaynakça

- Aksu, D. (2013). *Bütünleştirici dinleme modeli uygulamalarının ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin dinleme becerilerine etkisi*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Marmara Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.
- Aktaş, Ş. ve Gündüz, O. (2003). *Yazılı ve sözlü anlatım: Kompozisyon sanatı*. (4. Baskı) Ankara: Akçağ.
- Akyol, H. (2014). *Türkçe öğretim yöntemleri*. (7. Baskı) Ankara: Pegem Akademi.
- Aras, B. (2004). *İlköğretimde dinleme anlama becerilerinin geliştirilmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Aytan, T. (2011). *Aktif öğrenme tekniklerinin dinleme becerisi üzerindeki etkileri*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Selçuk Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Konya.
- Benzer, A. (2019). Dinleme ve sınıf içi uygulama örnekleri. (Fulya Topçuoğlu Ünal Ed.), *Türkçe öğrenme ve öğretim yaklaşımları* içinde (s. 165-202). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Benzer, A. (2020). *Üst düzey düşünme becerileri ve dinleme stratejilerine dayalı etkinliklerle dinleme eğitimi*. Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
- Bilgin, N. (2014). *Sosyal bilimlerde içerik analizi*. (3. Baskı) Ankara: Siyasal.
- Canbulat, M. Çelenk, S. ve Kutluca Canbulat, A. (2004). Almanya ve Türkiye ilköğretim okullarının anadil öğretiminde konuşma ve dinleme becerilerine yaklaşımları. *13. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı. İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Malatya*.
- Cüceloğlu, D. (2009). *Yeniden İnsan İnsana*. İstanbul: Remzi Kitabevi
- Doğan, Y. (2007). *İlköğretim ikinci kademe dil becerisi olarak dinlemeyi geliştirme çalışmaları*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Doğan, Y. (2012). *Dinleme eğitimi*. (2. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Er, O. (2011). *İlköğretim sekizinci sınıf Türkçe dersi öğretim programı dinleme/izleme alanının öğretmen görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü. Adana.
- Göçer, A. (2007). Bir öğrenme alanı olarak anlama eğitimi ve Türkçe öğretimindeki yeri. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23, 17-39.
- Göğüş, B. (1978). *Orta dereceli okullarımızda Türkçe ve yazın eğitimi*. Ankara: Gül.
- Gündüz, A. ve Demir, S. (2020). Dinleme stratejilerinin uygulanabilirliğine dair Türkçe öğretmenlerinin görüşleri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 9(4), 1697-1719.
- Gündüz, O. ve Şimşek, T. (2014). *Uygulamalı dinleme eğitimi el kitabı*. Ankara: Grafiker.
- Güneş, F. (2007). *Türkçe öğretimi ve zihinsel yapılandırma*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Imhof, M. (2008). What have you listened to in school today? *International Journal Of Listening*, 22 (1), 1-12.
- Kantemir, E. (1997). *Yazılı ve sözlü anlatım*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları
- Kardaş, M. N. Harre, T. (2015). 6-8. sınıf öğrencilerinin Türkçe dinleme/ izleme becerilerini geliştirmeye yönelik etkinlik önerileri. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (13), 264-291.
- Kaya, E. (2015). *Ortaokul (5-8) Türkçe dersi dinleme eğitimi etkinliklerinin öğretmen, öğrenci ve veli görüşleri açısından incelenmesi: durum çalışması*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi/ Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Erzurum.
- Kline, J. A. (1996). *Listening effectively*. Alabama: Air University Press

- Lune, H ve Berg, B. L.(2015). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (Hasan Aydın Çev. Ed.) Konya: Eğitim.
- Maden, S. ve Durukan, E. (2011). Türkçe öğretmenleri adaylarının dinleme stillerinin çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(4), 101-112.
- MEB. (2006). *İlköğretim Türkçe dersi (6, 7, 8. sınıflar) öğretim programı*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı.
- MEB. (2015). *Türkçe dersi (1- 8. sınıflar) öğretim programı*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı.
- MEB. (2017). *Türkçe dersi öğretim programı (ilkokul ve ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar)*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı.
- MEB. (2018). *Türkçe dersi öğretim programı (ilkokul ve ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar)*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı.
- MEB. (2019). *Türkçe dersi öğretim programı (ilkokul ve ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar)*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı.
- Onan, B. (2019). Dil eğitiminin temel kavramları. (4. Baskı) Ankara: Nobel Akademi.
- Özbay, M. (2005). Bir dil becerisi olarak dinleme eğitimi. Ankara: Akçağ Yayınları
- Özbay, M. (2010). Anlama teknikleri 2 dinleme eğitimi (2. Baskı) Ankara: Öncü Kitap.
- Özdemir, E. (1972). İlkokul öğretmenleri için Türkçe öğretimi kılavuzu. İstanbul: İnkılap ve Aka.
- Öztürk, H. (2017). Okul müdürlerinin etkin dinleme becerilerinin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi (*Sivas ili örneği*). (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Cumhuriyet Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sivas.
- Peterson, R. Jr. ve Karschnik, K. J. (2011). *Coaching communication*. Austin: İspeak.
- Robertson, A. K. (2004). *Etkili dinleme*. (Sabri Yarmalı Çev.). İstanbul: Hayat.
- Sever: (2011). *Türkçe öğretimi ve tam öğrenme*. (5. Baskı). Ankara: Anı.
- şahin, C. (2013). Dinleme metinlerinden önce ve sonra sorulan soruların dinlediğini anlamaya ve hatırlamaya etkisi. *AİBÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(1), 66-84.
- Taşer, S.(2015). *Konuşma eğitimi*. (3. Baskı). İstanbul: Pegasus.
- Umagan, S. (2007). Dinleme. (Ahmet Kırkkılıç ve Hayati Akyol Ed.), *İlköğretimde Türkçe Öğretimi içinde* (s. 149-163). Ankara: Pegem Akademi.
- Ungan, S. (2014). Dinleme eğitimi. (Ahmet Kırkkılıç ve Hayati Akyol Ed.), *İlköğretimde Türkçe Öğretimi içinde* (s. 135-153). Ankara: Pegem Akademi.
- Weaver- Hightower, M. B. (2021). Nitel araştırma nasıl yazılır (Selahattin Turan Çev. Ed.), Elazığ: Asos Yayınları.
- Wolf, R. A. (1973). A Curriculum Guide for the Teaching of Listening and Speaking Skills to the Primary Grades in the Public SchOols of Madison, Connecticut. (Yüksek Lisans Tezi), Southern Connecticut State College Library, New Haven.
- Yıldırım, A. ve şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (10. Baskı). Ankara: Seçkin.
- Yoncalık, O. Çimen, Z. (2006). Beden eğitimi ve sınıf öğretmenliği bölümü öğrencilerinin kişilerarası iletişimde dinleme becerisi düzeyleri. *Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1), 135-14.